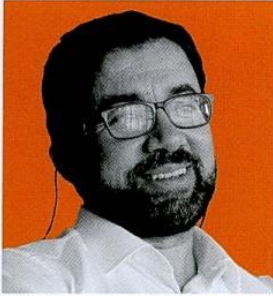

46 / Z RAPORU

MURAT
YÜLEK

PROF. DR. MURAT YÜLEK

OSTİM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ

2022 bütçe gerçekleştirmeleri 2023 bütçe tasarısı

2022 yılında bütçe olumlu seyrediyor. Ocak-Eylül dönemi dikkate alındığında 2022 yılında bütçe açığı 61,1 milyar TL'den 45,5 milyar TL'ye geriledi. Aradaki yüzde 80 enflasyon göz önüne alındığında reel (enflasyondan arındırılmış) manada bütçe açığı yüzde 60 geriledi. Bu iyileşmede gelirlerdeki artış önemli rol oynadı. Merkezi yönetim gelirleri 2022 yılında 2021'e oranla yaklaşık yüzde 100 büyümeye kaydetti. Bunda şirketlerden toplanan kurumlar vergisi, tüketimden toplanan ÖTV ve ithalattan toplanan vergiler önemli rol oynadı. Bu iki gelir kalemi, 622 milyar TL'den iki katına (1,208 trilyon TL) çıktı. Bir başka deyişle gelirler büyük ölçüde ithalat ve lüks tüketimden (yakıtlar dahil) ve şirketlerden kaynaklandı.

Giderler tarafındaki artış yüzde 92 oldu; Merkezi Bütçe Giderleri 1,051 trilyon TL'den 2,02 trilyon TL'ye yükseldi. Bu artışın 404 milyar TL'si cari transferlerdeki yükselişten kaynaklandı. Faiz giderleri 142 milyar TL'den 207 milyar TL'ye yükseldi. Yüzde 45'lik bu artış enflasyonun altında kalmış görünüyor. Ancak Kur Korumalı Mevduat maliyetleri olan 83 milyar TL eklenirse faiz giderleri 290 milyar TL'ye yükseliyor ki bu da yüzde 104'lük artış manasına geliyor. Yatırım harcamaları ise toplamda 64 milyar TL yükseldi. Yani KKM'nin maliyeti yatırımlardaki artıştan daha yüksek oldu.

Sonuçta faiz dışı fazla 81 milyar TL'den 161 milyar TL'ye yani iki katına çıkarken bütçe açığı 45 milyar TL'de kaldı. Bu gelişmeler, alt kırılımlardaki bazı sıkıntılara rağmen başarılı bir bütçe performansına işaret ediyor. 2022 yılında, ithalattaki hızlı artışa rağmen yavaşlayan ihracat büyümesi dış ticaret açığını hızla artırdı. Ancak, cari dengedeki bozulma ithalattan alınan vergiler eliyle 2022 yılında bütçede işimize yaradı. Tüketim üzerinden

alınan vergiler enflasyonu azdırırken enflasyon vergisi şeklinde nominal gelirleri artırdı.

2023 BÜTÇE TASARISI

2023 yılı Merkez Yönetim Bütçe Kanunu teklifinde merkezi yönetim bütçe ödeneklerinin programlara göre dağılımı reel sektör, tarım sektörü, finans sistemi ve diğer sektörlerin desteklenme eğilimi hakkında önemli ipuçları vermektedir. 2022 yılın Merkezi Yönetim Bütçe Ödenek teklifi 1 trilyon 663 milyar TL'den 2023 yılında 4 trilyon 238 milyar TL'ye çıkartılarak yüzde 154,79'luk bir artış ön görülmüştür. 2023 yılı ödenek teklifinin en büyük kalemini yüzde 13,72 ile Hazine Varlıklarının ve Yükümlülüklerinin Yönetimi programı oluşturmuştur. Bu programın geçtiğimiz yılın teklifinde aldığı pay yüzde 14,82 idi. Bu programın geçtiğimiz yıl ayrılan ödenekten bu yıla artışı yüzde 135,85 olmuştur.

Araştırma, Geliştirme ve Yenilik programına ayrılan ödenek geçtiğimiz yıla göre yüzde 113,89 artırılmıştır.

Fakat bu artış toplam ödenek artışı olan yüzde 154,79'un gerisindedir. Ayrıca söz konusu programa toplam ödenek içinden ayrılan pay yüzde 0,52'den yüzde 0,44'e düşmüştür. Bölgesel Kalkınma programına ayrılan ödenekte bir önceki yıla göre yüzde 119,84'lük bir artış yapılmış fakat bu oran da toplam artış oranının gerisinde kalmıştır. Bölgesel Kalkınma programına toplam ödenek içinden ayrılan pay yüzde 0,07'den yüzde 0,06'ya düşmüştür. Kırsal Kalkınma programına ayrılan pay ise yüzde 0,42'den yüzde 0,40'a düşmüştür. Tarım programına ayrılan pay 2023 yılında bir önceki yıla göre yüzde 2,59'dan yüzde 2,44'e düşmüştür. Ulaşım alanında Demiryolu Ulaşımı (2023 yılı payı: yüzde 2,25) ve Denizyolu Ulaşımı (2023 yılı payı: yüzde 0,04) programlarının 2022 yılına göre toplam ödenekten aldığı paylarda azalış görüldüğünde, sadece Karayolu Ulaşımı programından bir artış görülmektedir. Karayolu Ulaşımı programının merkezi yönetim ödeneginden aldığı pay yüzde 2,55'ten yüzde 2,69'a çıkmıştır.

Sanayinin Geliştirilmesi, Üretim ve Yatırımların Desteklenmesi programının merkezi yönetim ödeneginden aldığı pay 2022 yılına göre önemli bir azalış kaydederek yüzde 1,26'dan yüzde 0,83'e düşmüştür. Bu programa ayrılan ödenek 21 milyar TL'den 35 milyar TL'ye çıkartılarak bir önceki yıla göre yüzde 68,44'lük bir artış yansıtılmıştır. Bu artış oranı hem yıllık enflasyon oranının (yüzde 83,5) hem de merkez yönetim ödeneginin artış oranının (yüzde 154,79) altındadır. Programlar itibarıyla bakıldığında, araştırma, geliştirme ve yenilik, bölgesel kalkınma, ulaşım, kırsal kalkınma, sanayinin geliştirilmesi, üretim ve yatırımların desteklenmesi, tarım gibi alanlardan programlara ayrılan ödenek paylarının geçtiğimiz yıla göre azalması ve enerji piyasası, finansal sistemin geliştirilmesi ve sigortacılık gibi alanlarda ise ödenek

paylarının geçtiğimiz yıla göre artması, reel ve özel sektörün desteklenmesinin yanı sıra geçtiğimiz yılda yaşanan makroekonomik dengesizliklerin yaratacağı etkileri sübvansane etmeye yönelik bir yaklaşımın benimsendiği sonucu çıkartılabilir.

Bütçe gelir kalemlerinde, 2022 yılında 1 trilyon 448 milyar TL olan net bütçe geliri 2023 yılında 3 trilyon 762 milyar TL olarak bütçelendirilmiştir. Yani beklenen net bütçe gelirinde yüzde 100'ün üstünde bir gelir artışı beklenmektedir. Faiz dışı dengede ise geçtiğimiz yıla göre daha iyi bir tablo bekleniyor. 2022 yılı sonu itibarıyla faiz dışı dengede 131 milyar 388 TL açık verilmesi tahmin edilirken 2023 yılı için faiz dışı bütçe açığının 93 milyar TL'ye kadar düşürülmesi programlanmış görülmektedir. Bu açıdan faiz dışı denge açığının 2023 yılında, 2022 yılına göre yüzde 28 azaltılması planlanmaktadır.

	Ocak-Eylül (milyon TL)		Fark (milyon TL)	% Artış
	2022	2021		
Merkezi Yönetim Gelirleri	1,975,260	990,557	984,703	99.4
sak: Genel Bütçe Gelirleri	1,932,326	964,307	968,019	100.4
Vergi Gelirleri	1,647,965	808,428	839,537	103.8
Gelir Üzerinden Alınan Vergiler	609,947	271,631	338,315	124.5
Gelir Vergisi	238,420	149,947	88,473	59.0
Kurumlar Vergisi	371,526	121,684	249,842	205.3
Mal ve Hizmet Üzerinden Alınan Vergiler	458,758	274,333	184,425	67.2
sak: KDV	123,900	90,575	33,325	36.8
ÖTV	278,800	150,875	127,926	84.8
Dış Ticaretten Alınan Vergiler	471,335	196,565	274,770	139.8
Vergi Dışı Gelirler	327,295	182,129	145,167	79.7
Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri	2,020,760	1,051,650	969,110	92.2
Faiz Hariç Bütçe Giderleri	1,813,649	909,377	904,272	99.4
Personel	510,406	302,983	207,423	68.5
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	149,059	67,641	81,418	120.4
Yatırım	127,619	64,623	62,996	97.5
Cari Transferler	851,254	447,602	403,652	90.2
sak: Sosyal Güvenlik	310,730	200,266	110,464	55.2
Faiz Giderleri	207,111	142,273	64,838	45.6
Bütçe Dengesi	-45,500	-61,093	15,593	-25.5
Faiz Dışı Denge	161,611	81,180	80,431	99.1